

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΕΝΙΑΙΕΣ ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2025-2026

Α΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 12 ΜΑΪΟΥ 2026

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α΄ ΣΕΙΡΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Α001

ΛΥΣΕΙΣ

ΟΙ ΛΥΣΕΙΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΔΕΚΑΟΚΤΩ (18) ΣΕΛΙΔΕΣ

«Κίνδυνοι από τη διαδικτυακή “διασκέδαση” των εφήβων»

Ένα από τα πιο ανησυχητικά φαινόμενα της σύγχρονης εποχής μας είναι ο τρόπος με τον οποίο οι **αλγόριθμοι**¹ του διαδικτύου επηρεάζουν καταλυτικά τη συμπεριφορά, τον ψυχισμό και τελικά την προσωπικότητα των νέων. Η λειτουργία των αλγορίθμων διαμορφώνει σταδιακά ένα περιβάλλον, στο οποίο ο έφηβος δέχεται αδιαλείπτως ερεθίσματα που δεν επιλέγει συνειδητά, αλλά του επιβάλλονται ως «φυσική» συνέχεια όσων έχει ήδη δει ή ακούσει. Αυτό το ψηφιακό φίλτρο της πραγματικότητας δεν είναι επ’ ουδενί αθώο· αντιθέτως, εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για **τη διάπλωση** της μέλλουσας γενιάς.

Η ευαλωτότητα των νέων είναι βεβαίως δεδομένη. Βρίσκονται σε ηλικία όπου οι άμυνες απέναντι στη δύναμη της εικόνας είναι λιγοστές, η ανάγκη κοινωνικής αποδοχής έντονη και η προσωπικότητα ακόμη υπό διαμόρφωση. Η κατάσταση επιδεινώνεται, όταν οι γονείς, λόγω απουσίας, κόπωσης ή αδυναμίας, δεν αποτελούν σταθερό σημείο αναφοράς, με αποτέλεσμα το διαδίκτυο να γίνεται το βασικό υποκατάστατο φροντίδας, καθοδήγησης, ακόμη και διαπαιδαγώγησης.

Ο έφηβος, μόνος απέναντι στον παγερό κόσμο της οθόνης, εκτίθεται διαρκώς σε πρότυπα που προβάλλουν την απαξίωση του φυσικού κόσμου, την περιφρόνηση της ανθρώπινης οντότητας, την άσκηση σωματικής και ψυχολογικής βίας έναντι διάφορων κοινωνικών ομάδων. Το πιο επικίνδυνο στοιχείο είναι ότι αυτά τα ερεθίσματα συνδέονται άρρηκτα με θετικά συναισθήματα, με την ευχαρίστηση, τη «διασκέδαση».

Δεν είναι τυχαίο ότι ο Πλάτων στο περίφημο έργο του *Νόμοι* επισημαίνει ότι το είδος και το περιεχόμενο των παιδικών παιχνιδιών καθορίζει εν πολλοίς το ήθος του μελλοντικού πολίτη. Σε μια ηλικία όπου η προσωπικότητα ακόμη οικοδομείται, ο νέος κινδυνεύει να «εμβολιαστεί» με ψεύτικες αξίες, όπως είναι η λατρεία του «φαίνεσθαι», **ο ναρκισσισμός**, η φιλοχρηματία.

Ταυτόχρονα, παρατηρούμε νέους με αδυναμία συγκέντρωσης, έλλειψη ορίων και μειωμένη αντοχή στην απογοήτευση. Πολλά αγόρια και κορίτσια αναπτύσσουν πλασματική εικόνα για το σώμα τους, αισθάνονται ανεπαρκείς απέναντι στα εξωπραγματικά υποδείγματα ομορφιάς που κατακλύζουν το διαδίκτυο και έτσι παρωθούνται σε διατροφικές ακρότητες και ψευδεπίγραφες στάσεις ζωής. Η βασανιστική αυτή σύγκριση τους εγκλωβίζει σε έναν φαύλο κύκλο: εθισμός στο διαδίκτυο, ακολουθούμενος από τεράστια ελάττωση της αυτοπεποίθησης και εν τέλει **αναγκαστική** απόσυρση από την πραγματική ζωή.

Το σχολείο, ως ο μοναδικός κοινωνικός θεσμός με **αδιάλειπτη** πρόσβαση στη νεανική ψυχή, οφείλει να αναλάβει αμέσως δράση. Οφείλει, με άλλα λόγια, να προσφέρει όχι μόνο γνώσεις και δεξιότητες, αλλά και κατάλληλα μέσα ψυχικής ενδυνάμωσης, αξιόπιστα εργαλεία κριτικής ανάλυσης και κυρίως ευχάριστες διεξόδους δημιουργικότητας. Η τέχνη, και ειδικότερα η ενεργή καλλιτεχνική ενασχόληση με το θέατρο, τη μουσική, τον χορό και τις

---

¹ **αλγόριθμοι**: Αριθμοί που συλλέγουν δεδομένα από κάθε ενέργεια του χρήστη στο διαδίκτυο (likes, dislikes, αναζητήσεις, παρακολούθηση βίντεο/reels) και επιστρέφουν αδιάκοπα περιεχόμενο παρόμοιο με αυτό που ο ίδιος προτιμά. Ο χρήστης συχνά δεν βλέπει ό,τι αναζητά στο διαδίκτυο· βλέπει ό,τι ο αλγόριθμος θεωρεί ότι αυτός δήθεν θέλει να παρακολουθήσει.

εικαστικές τέχνες, μπορεί να λειτουργήσει ως ισχυρό αντίβαρο στη διαδικτυακή χειραγώγηση. Μόνο μέσα από τη δημιουργία είναι δυνατόν η νέα γενιά να αντισταθεί στην ψηφιακή εξάρτηση, να ανακαλύψει ουσιώδες νόημα πέρα από την ψυχρή οθόνη και να παραμείνει αδέσμευτη και αυτεξούσια σε μίαν εποχή όπου οι αλγόριθμοι απειλούν να καθορίσουν όχι μόνο το τι βλέπουμε αλλά και το ποιοι είμαστε.

Ανδρέας Μαρκαντωνάτος, Μαρία Γεωργούση, «Εφηβεία και Αλγόριθμοι»,
εφημερίδα *Το Βήμα*, 15 Ιανουαρίου 2026 (απόσπασμα-διασκευή)
(https://www.tovima.gr/print/nees-epoxes/efiveia-lfkai-algorithmoi/#goog_rewarded)

A.I. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

A.I.1. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου σε 120-140 λέξεις.

(μονάδες 8)

Ενδεικτική Απάντηση:

Μονάδες Περιεχομένου: 6 Μονάδες

1η Παράγραφος

Οι αλγόριθμοι του διαδικτύου επηρεάζουν καθοριστικά την προσωπικότητα των νέων, ενώ εγκυμονούν κινδύνους για τη διάπλαση των επόμενων γενιών.

2η Παράγραφος

Οι έφηβοι είναι πιο επιρρεπείς στους κινδύνους αυτούς, λόγω ηλικίας και συχνά λόγω ελλιπούς γονεϊκής φροντίδας, την οποία καλείται να καλύψει το διαδίκτυο.

3η Παράγραφος

Οι έφηβοι στο διαδίκτυο βομβαρδίζονται συχνά από σκληρές βίας και αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Το χειρότερο είναι ότι εκλαμβάνουν τέτοιες σκληρές ως ψυχαγωγία ή «διασκέδαση».

4η Παράγραφος

Οι νέοι εθίζονται σε έναν επίπλαστο/ψεύτικο κόσμο, στον οποίο επικρατούν λανθασμένα πρότυπα και νόθες/ψεύτικες «αξίες».

5η Παράγραφος

Προκύπτουν προβλήματα διάσπασης της προσοχής τους, επίγνωσης των ορίων και διαχείρισης της απόστασης που χωρίζει την πραγματικότητα από τον ψηφιακό κόσμο. Οι έφηβοι παγιδεύονται σε έναν φαύλο κύκλο εθισμού στο διαδίκτυο, χάνουν την αυτοεκτίμησή τους καθώς και την επαφή με την πραγματική ζωή.

6η Παράγραφος

Το σχολείο καλείται να δραστηριοποιηθεί, προσφέροντας υγιείς διεξόδους δημιουργικότητας και ψυχαγωγίας, κυρίως μέσω της επαφής των μαθητών/-τριών με διάφορες μορφές τέχνης.

Μονάδες Δομής – Έκφρασης – Ορθογραφίας: 2 μονάδες

- Χρήση εισαγωγικής φράσης και συνδετικών λέξεων – αλληλουχία – συλλογιστική του κειμένου
- Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου, έκφραση – σύνταξη
- Για πέντε (5) και περισσότερα ορθογραφικά λάθη αφαιρείται **0,5 μονάδα**.

Βασικές επισημάνσεις:

- Για απλή αντιγραφή: αφαιρούνται **4 μονάδες (από το σύνολο)**
- Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 170): αφαιρείται **1 μονάδα (από το σύνολο)**
- Υπέρβαση ορίου λέξεων (πέραν των 220 λέξεων): αφαιρούνται **4 μονάδες (από το σύνολο)**

A.I.2. Να προσδιορίσετε, με βάση το πιο πάνω κείμενο, αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι **ΟΡΘΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**, γράφοντας στο τετράδιο απαντήσεων, δίπλα από το γράμμα της κάθε πρότασης, τη λέξη «**ΟΡΘΟ**» ή «**ΛΑΘΟΣ**»:

α. Είναι πιο δύσκολο για τους εφήβους, σε σύγκριση με τους μεγαλύτερους σε ηλικία, να αντισταθούν στη δύναμη της εικόνας και της οθόνης.

β. Η επίβλεψη των παιδιών από τους γονείς σε καθημερινή βάση παίζει ελάχιστο ρόλο στην προστασία των εφήβων από τους κινδύνους του διαδικτύου.

γ. Η εξοικείωση των εφήβων με σκληρές βίας είναι μία από τις αρνητικές συνέπειες της χρήσης του διαδικτύου.

δ. Η λύση για την αντιμετώπιση των κινδύνων από τη συνεχή έκθεση των εφήβων στον ψηφιακό κόσμο είναι η απαγόρευση της πρόσβασης των ανηλίκων στο διαδίκτυο.

(μονάδες 4)

Απάντηση:

- α.** ΟΡΘΟ
- β.** ΛΑΘΟΣ
- γ.** ΟΡΘΟ
- δ.** ΛΑΘΟΣ

(4 X 1 μον. = 4 μονάδες)

A.I.3. Στην πέμπτη (5η) παράγραφο («Ταυτόχρονα, παρατηρούμε νέους ... από την πραγματική ζωή»), οι συντάκτες του κειμένου αναφέρονται σε έναν «φαύλο κύκλο» στον οποίο παγιδεύονται οι νέοι μέσα στο διαδίκτυο.

Να εντοπίσετε και να αναπτύξετε (σε 30-40 λέξεις) **ένα (1)** παράδειγμα, μέσα από το κείμενο, που επιβεβαιώνει τη θέση των συγγραφέων, δηλαδή ότι με τις εικόνες που κυριαρχούν συχνά στο διαδίκτυο οι έφηβοι χάνουν την αυτοπεποίθησή τους και τελικά αποσύρονται από την πραγματική ζωή.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική Απάντηση:

Παραδείγματα:

- Τα «τέλεια» σώματα, τα «ιδανικά» πρότυπα ομορφιάς που κυριαρχούν στον ψηφιακό κόσμο κάνουν τους εφήβους να μην αγαπούν το σώμα τους, να υποβάλλονται σε εξαντλητικές δίαιτες ή σε εντατική φυσική άσκηση, οδηγούμενοι συχνά στην ανορεξία, στην κατάθλιψη και σε άλλα ψυχολογικά ή και σωματικά προβλήματα υγείας.
- Η ευτυχισμένη, «τέλεια», εξωπραγματική ζωή που προβάλλουν συχνά στο διαδίκτυο και στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης κάποιες διασημότητες κάνει τους εφήβους να αισθάνονται μειονεκτικά για τον εαυτό τους και τη δική τους ζωή/πραγματικότητα, με συνέπεια την κατάθλιψη, τον αυτοτραυματισμό και άλλα ψυχολογικά ή και σωματικά προβλήματα υγείας.
- Τα ταξίδια, τα πολυτελή αγαθά και οι εξωτικές/μοναδικές εμπειρίες που δείχνουν να απολαμβάνουν κάποιοι στον ψηφιακό κόσμο καθιστούν τους εφήβους μόνιμα δυσαρεστημένους με τον εαυτό τους και τη δική τους ζωή/πραγματικότητα, με συνέπεια να αποκομίζουν μια τελείως εξωπραγματική εικόνα της ζωής και να υιοθετούν ψεύτικες/νόθες αξίες, όπως αυτές του εύκολου και γρήγορου πλουτισμού, του καταναλωτισμού/υλικού ευδαιμονισμού κ.ά.
- Τα πρότυπα «ανδρισμού» ή «θηλυκότητας» που κυριαρχούν στον ψηφιακό κόσμο κάνουν τους εφήβους να μην αποδέχονται τον εαυτό τους, τα συναισθήματά τους, τις αδυναμίες ή τα προτερήματά τους, και να προσπαθούν να γίνουν κάποιοι άλλοι, να αλλοτριώνονται.
- Τα πρότυπα «ανδρισμού» ή «μαγκιάς» που κυριαρχούν στον ψηφιακό κόσμο κάνουν τους εφήβους να θεωρούν ότι η διέξοδος στα όποια προβλήματά τους είναι η δύναμη της επιβολής, η καταφυγή στη βία, η επίδειξη δύναμης και ανωτερότητας, η εκφοβιστική συμπεριφορά, ιδιαίτερα απέναντι σε πιο αδύναμους, σωματικά ή/και ψυχικά, συνομηλίκους τους.
- Ο συνεχής βομβαρδισμός από εικόνες και μηνύματα στο διαδίκτυο κάνει τους εφήβους να μην μπορούν να συγκεντρωθούν σε πιο εκτενή κείμενα, σε πιο απαιτητικές διανοητικές δραστηριότητες ή στα μαθήματά τους και, έτσι, χάνεται η δυνατότητά τους να κρίνουν, να εμπλουτίζουν τη σκέψη και τον προβληματισμό τους, να αποκτούν κριτικές αντιστάσεις.

A.I.4. Να καταγράψετε τον τρόπο ανάπτυξης της δεύτερης (2ης) παραγράφου («Η ευαλωτότητα των νέων είναι βεβαίως δεδομένη ... ακόμη και διαπαιδαγώγησης»). Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με **2 (δύο)** στοιχεία από την παράγραφο.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική Απάντηση:

Τρόπος ανάπτυξης: Με αιτιολόγηση

Τεκμηρίωση: Οι συντάκτες αιτιολογούν την ευαλωτότητα των εφήβων, ως ακολούθως:

α. Εξαιτίας της ηλικίας τους, οι άμυνες των εφήβων «απέναντι στη δύναμη της εικόνας είναι λιγότερες»,

β. Εξαιτίας της ηλικίας τους, «η ανάγκη κοινωνικής αποδοχής [είναι] έντονη»,

γ. Εξαιτίας της ηλικίας τους, «η προσωπικότητα [των εφήβων] ακόμη [είναι] υπό διαμόρφωση»

και

δ. «Λόγω απουσίας, κόπωσης ή αδυναμίας», οι γονείς των εφήβων συχνά «δεν αποτελούν σταθερό σημείο αναφοράς».

A.I.5. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε **έναν (1)** τρόπο πειθούς και **ένα (1)** αντίστοιχο μέσο πειθούς στην τέταρτη (4η) παράγραφο του κειμένου («Δεν είναι τυχαίο ότι ο Πλάτων ... ο ναρκισσισμός, η φιλοχρηματία»). Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από τη συγκεκριμένη παράγραφο.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική Απάντηση:

Τρόπος Πειθούς	Μέσο Πειθούς	Τεκμηρίωση
Επίκληση στην αυθεντία	Αναφορά στο έργο μιας προσωπικότητας (στον Πλάτωνα ή/και στο έργο του <i>Νόμοι</i>)	«Δεν είναι τυχαίο ότι ο Πλάτων στο περίφημο έργο του <i>Νόμοι</i> επισημαίνει ότι το είδος και το περιεχόμενο των παιδικών παιχνιδιών καθορίζει εν πολλοίς το ήθος του μελλοντικού πολίτη.»
Επίκληση στο συναίσθημα	A) Συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις B) χρήση μεταφορικών λέξεων ή φράσεων	«κινδυνεύει», «ψεύτικες», «η λατρεία του “φαίνεσθαι”, ο ναρκισσισμός» «οικοδομείται», «να “εμβολιαστεί” με ψεύτικες αξίες»

Επίκληση στη λογική	A) επιχειρήματα – προτάσεις κρίσης	A) «Σε μια ηλικία όπου η προσωπικότητα ακόμη οικοδομείται, ο νέος κινδυνεύει να “εμβολιαστεί” με ψεύτικες αξίες»
	B) τεκμήρια - παραδείγματα	B) «η λατρεία του “φαίνεσθαι”, ο ναρκισσισμός, η φιλοχρηματία»

A.I.6. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις με **μία (1) συνώνυμή** τους, από τις τρεις επιλογές που σας δίνονται, διατηρώντας τη σημασία που έχουν μέσα στην πρόταση. Να μεταφέρετε την απάντηση στο τετράδιο απαντήσεών σας.

α. Ο νέος κινδυνεύει να «εμβολιαστεί» με ψεύτικες αξίες, όπως είναι η λατρεία του «φαίνεσθαι», ο ναρκισσισμός, η φιλοχρηματία.

1. ο καταναλωτισμός
2. η αδιαφορία
3. ο αυτοθαυμασμός

β. Το σχολείο, ως ο μοναδικός κοινωνικός θεσμός με αδιάλειπτη πρόσβαση στη νεανική ψυχή, οφείλει να αναλάβει αμέσως δράση.

1. αδιάκοπη
2. ακούσια
3. αόρατη

(μονάδες 4)

Απάντηση:

- α.** 3
β. 1

A.I.7. Να μεταφέρετε τον πιο κάτω πίνακα στο τετράδιο απαντήσεών σας και να συμπληρώσετε τα κενά κάθε στήλης με τις **ομόρριζες** λέξεις που λείπουν:

ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ
	Διάπλαση	
		αναγκαστικός-ή-ό

Ενδεικτική απάντηση:

ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ
διαπλάθω, πλάθω, αναπλάθω	Διάπλαση	διαπλαστικός-η-ο, αδιάπλαστος-η-ο, πλαστικός-η-ο, αναπλαστικός-η-ο, αναπλάσιμος-η-ο, διαπλάσιμος-η-ο
αναγκάζω, εξαναγκάζω, εξαναγκάζομαι	ανάγκη, εξαναγκασμός, αναγκαιότητα	αναγκαστικός-ή-ό

Α.ΙΙ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«Ένα από τα πιο ανησυχητικά φαινόμενα της σύγχρονης εποχής μας είναι ο τρόπος με τον οποίο οι αλγόριθμοι του διαδικτύου επηρεάζουν καταλυτικά τη συμπεριφορά, τον ψυχισμό και τελικά την προσωπικότητα των νέων».

Ως μέλος της συντακτικής ομάδας της εφημερίδας του σχολείου σου, καλείσαι να γράψεις ένα άρθρο με τίτλο: «Ο ρόλος του σχολείου στη διαμόρφωση υγιών μορφών ψυχαγωγίας». Στο κείμενό σου, προτείνεις **δύο (2)** μορφές υγιούς ψυχαγωγίας προς τις οποίες μπορούν να στραφούν οι έφηβοι, εξηγώντας τα οφέλη που αναμένεται να αποκομίσουν από αυτές. Στη συνέχεια, παρουσιάζεις **δύο (2)** τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να κατευθύνει τα παιδιά στην επιλογή ανάλογων δραστηριοτήτων.

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο, το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας. **Δεν χρειάζεται να γράψετε εκ νέου τον τίτλο του άρθρου σας.**

(Έκταση: τουλάχιστον 300 λέξεις)

Α. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (12 μονάδες)

- Πρόλογος: 1,5 μονάδα
- Κύριο Μέρος: 9 μονάδες
- Επίλογος: 1,5 μονάδα

Πρόλογος

Καθορισμός του θέματος και σύντομος σχολιασμός του

Κύριο Μέρος

1^ο Ζητούμενο: Οι μαθητές/-τριες αναμένεται να παρουσιάσουν **δύο (2)** μορφές υγιούς ψυχαγωγίας των εφήβων και τα οφέλη τους.

Ενδεικτικά σημεία ανάπτυξης:

α. Αθλητισμός (ομαδικός ή ατομικός)

Ο αθλητισμός αποτελεί μία από τις πιο ουσιαστικές μορφές υγιούς ψυχαγωγίας για τους εφήβους. Περιλαμβάνει ποικίλες δραστηριότητες, όπως το ποδόσφαιρο, την καλαθοσφαίρα, την κολύμβηση, τον στίβο κ.ά, καθώς και πιο σύγχρονες μορφές άσκησης ή αθλημάτων.

Οφέλη:

- Συμβάλλει στη σωματική υγεία και στη σωστή ανάπτυξη του οργανισμού.
- Βοηθά στη μείωση του άγχους/στρες και της ψυχολογικής πίεσης από τα μαθήματα.
- Καλλιεργεί την ομαδικότητα, τη συνεργασία και τον σεβασμό στους κανόνες.
- Ενισχύει την πειθαρχία και την επιμονή στην επίτευξη στόχων.
- Απομακρύνει τους νέους από ανθυγιεινές συνήθειες (από την καθιστική ζωή και την παθητικότητα, την υπερβολική εξάρτηση από τα κινητά, τις οθόνες, το διαδίκτυο, το κάπνισμα, τις καταχρήσεις σε αλκοόλ ή άλλες ουσίες).
- ...

β. Ενασχόληση με τις τέχνες (μουσική, θέατρο, ζωγραφική κ.ά.)

Οι τέχνες προσφέρουν στους εφήβους τη δυνατότητα δημιουργικής έκφρασης και πολύπλευρης ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους.

Οφέλη:

- Ενισχύουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητα.
- Λειτουργούν ως μέσο έκφρασης συναισθημάτων.
- Συμβάλλουν στην καλλιέργεια αισθητικής αντίληψης και πολιτιστικής παιδείας.
- Αυξάνουν την αυτοπεποίθηση, ιδιαίτερα όταν οι μαθητές/-τριες παρουσιάζουν (ή διακρίνονται για) τα έργα τους.
- Προσφέρουν δημιουργική διέξοδο από την καθημερινότητα.
- ...

γ. Εθελοντισμός και κοινωνική προσφορά

Η συμμετοχή σε δράσεις αλληλεγγύης, περιβαλλοντικές εκστρατείες ή φιλανθρωπικές δραστηριότητες αποτελεί επίσης σημαντική μορφή ψυχαγωγίας.

Οφέλη:

- Καλλιεργεί την ενσυναίσθηση και την κοινωνική ευαισθησία των εφήβων.
- Ενισχύει το αίσθημα της προσφοράς και της υπευθυνότητας.
- Βοηθά τους εφήβους να αποκτήσουν κοινωνικές εμπειρίες.
- Δημιουργεί ουσιαστικές σχέσεις με άλλους ανθρώπους.
- ...

δ. Δημιουργικές και πνευματικές δραστηριότητες (π.χ. ανάγνωση βιβλίων, συμμετοχή σε λέσχες φιλιαναγνωσίας, εκπαιδευτικά προγράμματα)

Οφέλη:

- Διευρύνουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες.
- Αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη.
- Βοηθούν στην καλύτερη σχολική επίδοση.
- Καλλιεργούν τη φιλιαναγνωσία και τη δια βίου μάθηση.
- ...

ε. Ποιοτικό καλλιτεχνικό θέαμα ή ακρόαμα (π.χ. θεατρικές και μουσικές παραστάσεις, προβολές ταινιών)

Οφέλη:

- Αναπτύσσουν τα καλλιτεχνικά τους ενδιαφέροντα.
- Εκλεπτύνουν τον ψυχικό τους κόσμο και εξευγενίζουν τα συναισθήματα.
- Αναβαθμίζουν την αισθητική τους αντίληψη.

• ...

στ. Επικοινωνία με συγγενικά ή φιλικά πρόσωπα

Οφέλη:

- Καλλιεργεί την κοινωνικότητα και αναπτύσσει τις κοινωνικές τους αρετές.
- Ευνοεί τη γόνιμη ανταλλαγή απόψεων και τον διάλογο.
- Προσφέρει συναισθηματική κάλυψη.

• ...

ζ. Συμμετοχή σε παραδοσιακές πολιτιστικές δραστηριότητες

Οφέλη:

- Συμβάλλει στην επικοινωνία των εφήβων με ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας και ισχυροποιεί τους μεταξύ τους δεσμούς.
- Ευνοεί την επαφή τους με το περιεχόμενο της παράδοσης.
- Ευνοεί τη συνέχεια της παράδοσης ή και τη γόνιμη ανανέωσή της.

• ...

η. Ταξίδια

Οφέλη:

- Εμπλουτίζουν τις παραστάσεις και τις εμπειρίες.
- Φέρνουν τους εφήβους σε επαφή με άλλους λαούς και πολιτισμούς.
- Βοηθούν στην ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας και οικουμενικής συνείδησης.

• ...

θ. Επαφή με τη φύση

Οφέλη:

- Αναζωογονεί το πνεύμα.
- Απαλλάσσει από το άγχος, την πλήξη και τη μονοτονία.
- Παρέχει δυνατότητα ενδοσκόπησης και έμπνευσης.

• ...

ι. Ερασιτεχνισμός

Απασχόληση με κάτι για ευχαρίστηση και όχι για λόγους μελλοντικής επαγγελματικής αποκατάστασης (π.χ. με τη γλυπτική, αγγειοπλαστική).

Οφέλη:

- Αναδεικνύει τις ιδιαίτερες κλίσεις και την ατομική έκφραση.
- Προωθεί την αυτενέργεια και την πρωτοβουλία.
- Απαλλάσσει από την παθητικότητα και την ανία της καθημερινότητας.

• ...

2^ο Ζητούμενο: Οι μαθητές/-τριες αναμένεται να παρουσιάσουν **δύο (2)** τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να κατευθύνει τους εφήβους στην επιλογή υγιών δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας.

Ενδεικτικά σημεία ανάπτυξης για τον ρόλο του σχολείου:

- Να διοργανώνει εξωσχολικές δραστηριότητες (συμμετοχή σε σχολικούς αθλητικούς αγώνες, σε θεατρικές παραστάσεις, σε πολιτιστικά προγράμματα).
- Να εντάσσει δημιουργικές δραστηριότητες στη σχολική ζωή (όμιλοι, λέσχες).
- Να διοργανώνει αθλητικές ημερίδες.
- Να προσκαλεί αθλητές, καλλιτέχνες, συγγραφείς, ανθρώπους του πνεύματος και του πολιτισμού που μπορούν να αποτελέσουν υγιή πρότυπα για τους μαθητές/-τριες.
- Να αξιοποιεί τη σχολική βιβλιοθήκη, προωθώντας ενδοσχολικά διάφορες πνευματικές και δημιουργικές δράσεις.
- Να καλλιεργεί τη συνεργασία και το ομαδικό πνεύμα.
- Να ενημερώνει τους μαθητές/-τριες για τα οφέλη της υγιούς ψυχαγωγίας μέσα από τα διάφορα μαθήματα που εντάσσονται στο αναλυτικό πρόγραμμα της γενικής εκπαίδευσης.
- Να συνεργάζεται με τους γονείς για την καθοδήγηση των παιδιών.
- Να αξιοποιεί ειδικούς (ψυχολόγους, γυμναστές, καλλιτέχνες).
- Να οργανώνει κοινές εκδηλώσεις και δραστηριότητες με τον Σύνδεσμο Γονέων, καθώς και με άλλα σχολεία.
- ...

Επίλογος

- Ανακεφαλαίωση περιεχομένου
- Συμπερασματικές παρατηρήσεις

B. ΔΟΜΗ (12 μονάδες)

- Εξωτερικά δομικά στοιχεία (πρόλογος, κύριο μέρος, επίλογος)
- Δομή επιχειρηματολογίας (θέση, υποστήριξη, συμπέρασμα)
- Δομή παραγράφων
- Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους, διάρθρωση ιδεών

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ (12 μονάδες)

- Σαφήνεια – σύνταξη
- Ακριβολογία – επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου
- Ύφος ανάλογο του κειμενικού είδους (άρθρο)

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ (4 μονάδες)

- Ορθή χρήση γραμματικών κανόνων

Να μελετήσετε τα πιο κάτω κείμενα και να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

B1.**ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**

Βιτσέντζος Κορνάρος, *Ερωτόκριτος*, Εισαγωγή, Α΄, στίχοι 1-18

Του κύκλου τα γυρίσματα που ανεβοκατεβαίνουν,
 και του τροχού που ώρες ψηλά κι ώρες στα βάθη πηαίνου,
 και του καιρού τ' αλλάματα που αναπατημό δεν έχου,
 μα στο καλό κ' εις το κακό περιπατούν και τρέχου
 και των αρμάτων οι ταραχές, έχθρητες και τα βάρη, 5
 του Έρωτα η εμπόρεση και της φιλίας η χάρη,
 αυτάνα μ' εκινήσασι τη σήμερον ημέρα
 ν' αναθιβάλω και να πω τά κάμαν και τά φέρα
 σ' μια κόρη κ' έναν άγουρο που μπερδευτήκα ομάδι
 σε μιά φιλιάν αμάλαγη, με δίχως ασκημάδι. 10
 Κι όποιος του πόθου εδούλεψε εισέ καιρόν κιανένα
 ας έρθει για ν' αφουκραστεί ό,τί 'ναι εδώ γραμμένα,
 να πάρει ξόμπλι κι αρμηνειά, βαθιά να θεμελιώνει,
 πάντα σ' αμάλαγη φιλιάν, οπού να μην κομπώνει·
 γιατί όποιος δίχως πιβουλιά τον πόθο του ξετρέχει, 15
 εις την αρχή α βασανιστεί, καλό το τέλος έχει.
 Αφουκραστείτε το λοιπό κι ας πιάνει οπού 'χει γνώση,
 για να κατέχει αλλού βουλή κι απόκριση να δώσει.

Ερώτηση Β1

α) Παίρνοντας υπόψη σας το πιο πάνω απόσπασμα και τον τίτλο του έργου του Β. Κορνάρου, να αναφέρετε το κεντρικό θέμα του ποιήματος και να αναλύσετε τον στόχο του ποιητή, όπως αυτός παρουσιάζεται στους στίχους 11-18 («Κι όποιος του πόθου εδούλεψε εισέ καιρόν κιανένα... για να κατέχει αλλού βουλή κι απόκριση να δώσει»).

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Θέμα: Ο αγνός, ευγενής, ειλικρινής έρωτας μεταξύ δύο νέων ανθρώπων.

Στόχος:

Ο ποιητής φιλοδοξεί να αποτελέσει το έργο του έναν διδακτικό οδηγό για όσους έχουν δοκιμαστεί/θητεύσει στον έρωτα.

Ανάλυση:

- Μέσα από το ποίημά του, ο Κορνάρος επιθυμεί οι αναγνώστες του να παραδειγματιστούν για το πώς θα δημιουργήσουν και θα κρατήσουν μια σχέση αγνή/ειλικρινή.
- Με το ποίημά του, θέλει να παρακινήσει τους αναγνώστες να επιδείξουν υπομονή και επιμονή απέναντι στις δυσκολίες που θα προκύψουν/ αντιμετωπίσουν, έχοντας πάντα στο μυαλό τους ότι η ανιδιοτέλεια/η ειλικρίνεια/τα ευγενή αισθήματά τους θα βρουν δικαίωση/οι δοκιμασίες τους θα έχουν αίσιο τέλος.
- Ο ποιητής θεωρεί ότι με την ολοκλήρωση του έργου, οι αναγνώστες θα είναι σε θέση να προσφέρουν οι ίδιοι στήριξη και συμβουλές σε άλλους.

β) Να αναγνωρίσετε και να καταγράψετε **δύο (2)** εκφραστικά μέσα που εντοπίζονται στους τέσσερις πρώτους στίχους του πιο πάνω αποσπάσματος και να εξηγήσετε τη λειτουργία τους σε σχέση με το θέμα που προβάλλεται σε αυτούς.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Εκφραστικά μέσα: Μεταφορές ή (μεταφορικές) εικόνες ή προσωποποιήσεις ή αντιθέσεις ή επανάληψη ή ομοιοκατάληκτο

Τεκμηρίωση: Τα γυρίσματα του κύκλου «που ανεβοκατεβαίνουν» ή τα γυρίσματα του τροχού «που ώρες ψηλά κι ώρες στα βάθη πηαίνου» ή οι αλλαγές του καιρού «που αναπαημό δεν έχου, μα στο καλό κ' εις το κακό περιπατούν και τρέχου».

Λειτουργία: Με τη χρήση των μέσων αυτών στην αρχή του έργου, ο ποιητής:

- προβάλλει τον κομβικό ρόλο της τύχης στη ζωή του ανθρώπου.
- αποδίδει τις διαρκείς/αένανες μεταβολές/εναλλαγές που η μοίρα επιφέρει στην ανθρώπινη κατάσταση.
- εντάσσει οργανικά τον άνθρωπο στον φυσικό κόσμο, του οποίου αποτελεί αναπόσπαστο μέρος.
- προσδίδει ζωντάνια/παραστατικότητα σχετικά με τον ρόλο της τύχης κ.λπ.

B2.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοτικό τραγούδι, «Του νεκρού αδελφού» (απόσπασμα)

Κινάει και πάει η Αρετή στο σπίτι μοναχή της.
Βλέπει τους κήπους της γυμνούς, τα δέντρα μαραμμένα
βλέπει το μπάλαμο ξερό, το καρυοφύλλι μαύρο,
βλέπει μπροστά στην πόρτα της χορτάρια φυτρωμένα.

Βρίσκει την πόρτα σφαλιστή και τα κλειδιά παρμένα,
και τα σπιτοπαράθυρα σφιχτά μανταλωμένα.
Κτυπά την πόρτα δυνατά, τα παραθύρια τρίζουν.
«Αν είσαι φίλος διάβαινε, κι αν είσαι εχθρός μου φύγε,
κι αν είσαι ο Πικροχάροντας, άλλα παιδιά δεν έχω,
κι η δόλια η Αρετούλα μου λείπει μακριά στα ξένα.
– Σήκω, μανούλα μου, άνοιξε, σήκω, γλυκιά μου μάνα.
– Ποιος είν' αυτός που μου χτυπάει και με φωνάζει μάνα;
– Άνοιξε, μάνα μου, άνοιξε κι εγώ είμαι η Αρετή σου...»

Κατέβηκε, αγκαλιάστηκαν κι απέθαναν κι οι δύο.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μίλτος Σαχτούρης, «Η μητέρα»

Έψαχνα να βρω το σπίτι μου. Οι δρόμοι ήταν
γεμάτοι ερείπια· μοναχά τοίχους πεσμένους και
πέτρες έβλεπες· κι ούτε ένας άνθρωπος δεν φαινόταν.
Και τότε φάνηκε η άρρωστη μητέρα.
Ποτέ δεν ήταν τόσο καλά, γεμάτη ενέργεια και δύναμη,
με πήρε απ' το χέρι και βρεθήκαμε σ' ένα
συμπαθητικό δωμάτιο, το σπίτι μας.
Εγώ έκλαιγα, έκλαιγα γοερά...
Κι αυτή: Μη κλαις, ο καθένας μας με τη σειρά του.

Μίλτος Σαχτούρης, *Έκτοτε*, Αθήνα, Κέδρος, 1996

Ερώτηση Β2

α) Να καταγράψετε το κοινό θέμα που εντοπίζεται στο απόσπασμα από το δημοτικό τραγούδι «Του νεκρού αδελφού» και στο ποίημα του Μ. Σαχτούρη «Η μητέρα». Να παρουσιάσετε **μία (1)** ομοιότητα και **μία (1)** διαφορά στον τρόπο που αποτυπώνουν τη σχέση μητέρας-παιδιού, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με αναφορές σε συγκεκριμένους στίχους και από τα δύο ποιήματα.

(μονάδες 6)

Ενδεικτική απάντηση:

Κοινό θέμα είναι ο νόστος/η επιστροφή/ο γυρισμός του παιδιού (που βρισκόταν μακριά από τον τόπο του και τους δικούς του για πολλά χρόνια) / η συνάντησή του/το σμίξιμο με τη μητέρα του.

Ομοιότητες:

- Και στα δύο ποιήματα η συνάντηση του παιδιού με τη μητέρα του είναι συναισθηματικά φορτισμένη, προκαλώντας τη συγκίνηση του αναγνώστη.

Τεκμηρίωση:

«Του νεκρού αδελφού»: «– Σήκω, μανούλα μου, άνοιξε, σήκω, γλυκιά μου μάνα. / – Ποιος είν' αυτός που μου χτυπάει και με φωνάζει μάνα; / – Άνοιξε, μάνα μου, άνοιξε κι εγώ είμαι η Αρετή σου... / Κατέβηκε, αγκαλιάστηκαν κι απέθαναν κι οι δύο.»

«Η μητέρα»: «[η άρρωστη μητέρα] με πήρε απ' το χέρι και βρεθήκαμε σ' ένα / συμπαθητικό δωμάτιο, το σπίτι μας. / Εγώ έκλαιγα, έκλαιγα γοερά...»

- Και στα δύο ποιήματα η σχέση μάνας-παιδιού, παρά την απομάκρυνσή τους και τον μακροχρόνιο αποχωρισμό τους, εξακολουθεί να είναι δυνατή, βαθιά, γεμάτη αγάπη, τρυφερότητα και συναισθηματική ένταση, προκαλώντας τη συγκίνηση του αναγνώστη.

Τεκμηρίωση:

«Του νεκρού αδελφού»: «– Σήκω, μανούλα μου, άνοιξε, σήκω, γλυκιά μου μάνα. / – Ποιος είν' αυτός που μου χτυπάει και με φωνάζει μάνα; / – Άνοιξε, μάνα μου, άνοιξε κι εγώ είμαι η Αρετή σου... / Κατέβηκε, αγκαλιάστηκαν κι απέθαναν κι οι δύο.»

«Η μητέρα»: «[η άρρωστη μητέρα] με πήρε απ' το χέρι και βρεθήκαμε σ' ένα / συμπαθητικό δωμάτιο, το σπίτι μας. / Εγώ έκλαιγα, έκλαιγα γοερά...»

- Και στα δύο ποιήματα η μάνα και το παιδί είναι οι μόνοι που έχουν απομείνει από την οικογένεια και η σχέση τους επιβιώνει παρά τις αντίξοες συνθήκες.

Τεκμηρίωση:

«Του νεκρού αδελφού»: «Αν είσαι φίλος διάβαινε, κι αν είσαι εχθρός μου φύγε, / κι αν είσαι ο Πικροχάροντας, άλλα παιδιά δεν έχω, / κι η δόλια η Αρετούλα μου λείπει μακριά στα ξένα. – Σήκω, μανούλα μου, άνοιξε, σήκω, γλυκιά μου μάνα. / – Ποιος είν' αυτός που μου χτυπάει και με φωνάζει μάνα; / – Άνοιξε, μάνα μου, άνοιξε κι εγώ είμαι η Αρετή σου...»

«Η μητέρα»: «κι ούτε ένας άνθρωπος δεν φαινόταν. / Και τότε φάνηκε η άρρωστη μητέρα. / Ποτέ δεν ήταν τόσο καλά, γεμάτη ενέργεια και δύναμη, / με πήρε απ' το χέρι και βρεθήκαμε σ' ένα / συμπαθητικό δωμάτιο, το σπίτι μας. / Εγώ έκλαιγα, έκλαιγα γοερά...»

Διαφορές:

- Στου «Νεκρού αδελφού» η συνάντηση της Αρετής με τη μητέρα αποκτά πιο τραγική διάσταση, καθώς και οι δύο τελικά πεθαίνουν («Κατέβηκε, αγκαλιάστηκαν κι απέθαναν κι οι δύο»). Αντίθετα, στη «Μητέρα» του Σαχτούρη η συνάντηση των δύο δεν έχει την ίδια δραματική ένταση («Εγώ έκλαιγα, έκλαιγα γοερά... / Κι αυτή: Μη κλαις, ο καθένας μας με τη σειρά του»).

- Στο ποίημα του Σαχτούρη η μάνα εξακολουθεί να λειτουργεί ως στήριγμα για το παιδί της, οδηγώντας το σε έναν χώρο ασφάλειας («με πήρε απ' το χέρι και βρεθήκαμε σ' ένα / συμπαθητικό δωμάτιο, το σπίτι μας»). Αντίθετα, η χαροκαμένη μητέρα της Αρετής έχει παραδοθεί στην απόλυτη θλίψη και απελπισία («Αν είσαι φίλος διάβαινε, κι αν είσαι εχθρός μου φύγε, / κι αν είσαι ο Πικροχάροντας, άλλα παιδιά δεν έχω, / κι η δόλια η Αρετούλα μου λείπει μακριά στα ξένα»).

- Παρά τις εικόνες καταστροφής, ερήμωσης και θανάτου, η μητέρα στον Σαχτούρη κατορθώνει να προσφέρει και πάλι παρηγοριά και καθοδήγηση στο παιδί της (Εγώ έκλαιγα, έκλαιγα γοερά... / Κι αυτή: Μη κλαις, ο καθένας μας με τη σειρά του), ενώ μάνα και κόρη

στο δημοτικό τραγούδι, χτυπημένες από τόσες συμφορές, δεν αντέχουν τη συγκίνηση της επανένωσής τους, με αποτέλεσμα ο κοινός τους θάνατος να προκύπτει ως τραγική και μοιραία συνέπεια («Κατέβηκε, αγκαλιάστηκαν κι απέθαναν κι οι δύο»).

- Στου «Νεκρού αδελφού» είναι η Αρετή που επιδιώκει να πείσει τη (δύσπιστη) μητέρα της να την αναγνωρίσει/να την αποδεχτεί /να παραδεχτεί ότι όντως είναι η ξενιτεμένη κόρη της που έχει επιστρέψει (– Σήκω, μανούλα μου, άνοιξε, σήκω, γλυκιά μου μάνα. / – Ποιος είν' αυτός που μου χτυπάει και με φωνάζει μάνα; / – Άνοιξε, μάνα μου, άνοιξε κι εγώ είμαι η Αρετή σου...). Αντίθετα, στη «Μητέρα» του Σαχτούρη η μάνα εμφανίζεται ξαφνικά και, παρά τη μακροχρόνια απουσία του παιδιού της και τη δική της αρρώστια, δείχνει ήρεμη, ατάραχη, έτοιμη να τον υποδεχτεί και να τον αποδεχτεί, να του προσφέρει τη στήριξη και την καθοδήγηση που χρειάζεται («Και τότε φάνηκε η άρρωστη μητέρα. / Ποτέ δεν ήταν τόσο καλά, γεμάτη ενέργεια και δύναμη, / με πήρε απ' το χέρι και βρεθήκαμε σ' ένα / συμπαθητικό δωμάτιο, το σπίτι μας. / Εγώ έκλαιγα, έκλαιγα γοερά... / Κι αυτή: Μη κλαις, ο καθένας μας με τη σειρά του»).
- Στου «Νεκρού αδελφού» η χαροκαμένη μάνα εμφανίζεται δυστυχισμένη, δύσπιστη και απελπισμένη («Αν είσαι φίλος διάβαινε, κι αν είσαι εχθρός μου φύγε, / κι αν είσαι ο Πικροχάρωντας, άλλα παιδιά δεν έχω, / κι η δόλια η Αρετούλα μου λείπει μακριά στα ξένα»), ενώ η μητέρα στον Σαχτούρη, μολονότι άρρωστη, δείχνει ευδιάθετη, γεμάτη ζωντάνια και ενέργεια, πρόθυμη να προσφέρει στο παιδί της την ανακούφιση και τη στήριξη που χρειάζεται («Και τότε φάνηκε η άρρωστη μητέρα. / Ποτέ δεν ήταν τόσο καλά, γεμάτη ενέργεια και δύναμη, / με πήρε απ' το χέρι και βρεθήκαμε σ' ένα / συμπαθητικό δωμάτιο, το σπίτι μας. / Εγώ έκλαιγα, έκλαιγα γοερά... / Κι αυτή: Μη κλαις, ο καθένας μας με τη σειρά του»).
- Η μοιραία κατάληξη μάνας και κόρης στου «Νεκρού αδελφού», μολονότι επισφραγίζει τον ακατάλυτο δεσμό τους (μαζί ακόμη και στον θάνατο), προσδίδει έναν απαισιόδοξο τόνο στο ποίημα («Κατέβηκε, αγκαλιάστηκαν κι απέθαναν κι οι δύο»), ενώ τα παρηγορητικά, σχεδόν τρυφερά λόγια της μητέρας στον Σαχτούρη λειτουργούν καταπραϋντικά τόσο για το παιδί της όσο και για τον αναγνώστη («Εγώ έκλαιγα, έκλαιγα γοερά... / Κι αυτή: Μη κλαις, ο καθένας μας με τη σειρά του»).

β) Και στα δύο ποιήματα διακρίνονται οπτικές εικόνες στην περιγραφή του χώρου. Να εντοπίσετε **μία (1)** οπτική εικόνα από κάθε ποίημα και να εξηγήσετε τη λειτουργία της αναφορικά με τη σχέση μητέρας-παιδιού, όπως αυτή παρουσιάζεται και στα δύο ποιήματα.

(μονάδες 4)

Ενδεικτική απάντηση:

Οπτικές εικόνες (ένας στίχος από τους πιο κάτω από το κάθε ποίημα):

- «Του νεκρού αδελφού»: «[Η Αρετή] Βλέπει τους κήπους της γυμνούς, τα δέντρα μαραμένα / βλέπει το μπάλαμο ξερό, το καρυοφύλλι μαύρο, / βλέπει μπροστά στην πόρτα της χορτάρια φυτρωμένα./ Βρίσκει την πόρτα σφαιλιστή και τα κλειδιά παρμένα, / και τα σπιτοπαράθυρα σφιχτά μανταλωμένα. Κτυπά την πόρτα δυνατά, τα παραθύρια τρίζουν».

- «Η μητέρα»: «Έφαχνα να βρω το σπίτι μου. Οι δρόμοι ήταν / γεμάτοι ερείπια· μοναχά τοίχους πεσμένους και / πέτρες έβλεπες· κι ούτε ένας άνθρωπος δεν φαινόταν.»

Λειτουργία:

Και στα δύο ποιήματα τα ξενιτεμένα παιδιά επιστρέφουν, αλλά δεν βρίσκουν το σπίτι τους όπως το είχαν αφήσει. Το τοπίο έχει αλλάξει δραματικά και το σπίτι τους παρουσιάζει μια εικόνα εγκατάλειψης και ερειπίων, μια εικόνα ερήμωσης, καταστροφής και θανάτου.

Με τον τρόπο αυτό, οι οπτικές εικόνες συντείνουν στη δημιουργία δραματικής ατμόσφαιρας/έντασης που κυριαρχεί και στα δύο ποιήματα και προετοιμάζουν τη σκηνή της συνάντησης μητέρας-παιδιού, η οποία αποτελεί την κορύφωση και των δύο ποιημάτων και έρχεται σε αντίθεση με το προηγούμενο κλίμα ερήμωσης και εγκατάλειψης.

[Επιπρόσθετα, στο δημοτικό τραγούδι οι εικόνες αυτές λειτουργούν και ως προοικονομία του τραγικού τέλους μάνας και κόρης.]

B3.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Μ. Καραγάτσης, «Ο πολυέλαιος του “Παπουτσωμένου Γάτου”» (απόσπασμα)

Τον ξέρεις τον πολυέλαιο του «Παπουτσωμένου Γάτου». Κρέμεται από το κέντρο του θόλου. Δεν είναι μεγάλος, αλλά όμορφος πολύ, με τα λαμπιόνια που κάνουν στεφάνι ολόγυρά του. Αυτόν τον πολυέλαιο κοιτούσε ο Ρεΐζης, έτσι δίχως λόγο. Επειδή το θέλησε η μοίρα να τον κοιτάξει. Κι άξαφνα γίνεται κατακίτρινος. Μου αρπάζει το χέρι και μου λέει:

– Ο πολυέλαιος! Κοίταξε τον πολυέλαιο!

Τον κοιτάω. Ήταν ένας πολυέλαιος σαν όλους τους πολυελαίους.

– Τον είδα, του λέω. Και τι μ' αυτό;

– Έχει δεκατρία λαμπιόνια, μουρμουρίζει. Δεκατρία λαμπιόνια...

[...]

Πηδάω δίπλα του. Αλλά την ίδια στιγμή, μια ριπή πολυβόλου τού γαζώνει το στήθος. Τον βλέπω να κλονίζεται. Τον αρπάζω αμέσως. Και τον φέρνω σηκωτό από τη δεξιά μπάντα του πυργίσκου, σε μέρος κάπως προφυλαγμένο. Τον ξαπλώνω στο κατάστρωμα και γονατίζω κοντά του.

– Κουράγιο, ρε Σάββα, του λέω.

Αυτός χαμογελάει γλυκά:

– Από κουράγιο, άλλο καλό, μου λέει με πνιχτή φωνή. Μόνο άσε τα πολλά λόγια. Και πήδα σύγκαιρα στη θάλασσα να γλιτώσεις.

– Θα σε πάρω μαζί μου, Σάββα! Θα γλιτώσουμε μαζί.

Μου έριξε ματιά αυστηρή.

– Τι είναι αυτά που λες. Ξεχνάς πως ο κυβερνήτης εγκαταλείπει τελευταίος το πλοίο του;
Δεν βρήκα τι ν' αποκριθώ. Μόνο καθόμουν και τον κοίταζα. Αυτός, μού 'πιασε το χέρι και μου είπε σιγανά:

– Να πεις της Σάρας πως αν εγύριζα, θα την παντρευόμουν... Πως όπως αυτή μ' επερίμενε τόσα χρόνια, έτσι κι εγώ θα την περιμένω εκεί ... Εκεί που πάω...

Σήκωσε το χέρι του κι έδειξε τον ολοκάθαρο, τον φεγγαρόλουστο ουρανό.

Ύστερα μουρμούρισε χαμογελώντας ειρωνικά:

– Ο πολυέλαιος ... Αυτός ο άτιμος τα φταίει όλα ...

Και ξεψύχησε...

Ερώτηση Β3

α) «Ο Σάββας Ρείζης έχει τα χαρακτηριστικά μιας ιδιαίτερης προσωπικότητας»: Να αναπτύξετε **δύο (2)** στοιχεία του χαρακτήρα του που αιτιολογούν τη συγκεκριμένη άποψη, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με αναφορές στο πιο πάνω απόσπασμα.

(μονάδες 5)

Ενδεικτική απάντηση:

- Θαρραλέος, τολμηρός και γενναίος πολεμιστής, ο οποίος αψηφά τον θάνατο.
Τεκμηρίωση: «Πηδάω δίπλα του. Αλλά την ίδια στιγμή, μια ριπή πολυβόλου τού γαζώνει το στήθος. Τον βλέπω να κλονίζεται. Τον αρπάζω αμέσως. [...] – Κουράγιο, ρε Σάββα, του λέω. Αυτός χαμογελάει γλυκά: – Από κουράγιο, άλλο καλό, μου λέει με πνιχτή φωνή.. »
- Ικανός κυβερνήτης, δίνει τη ζωή του στο καθήκον και δείχνει αυτοθυσία και αυταπάρνηση, για να σώσει το πλήρωμα του πλοίου, τους ναύτες του με τους οποίους αναπτύσσει φιλικές σχέσεις.
Τεκμηρίωση: «– Από κουράγιο, άλλο καλό, μου λέει με πνιχτή φωνή. Μόνο άσε τα πολλά λόγια. Και πήδα σύγκαιρα στη θάλασσα να γλιτώσεις. – Θα σε πάρω μαζί μου, Σάββα! Θα γλιτώσουμε μαζί. Μου έριξε ματιά αυστηρή. – Τι είναι αυτά που λες. Ξεχνάς πως ο κυβερνήτης εγκαταλείπει τελευταίος το πλοίο του;»
- Δεισιδαίμων και προληπτικός, αποδίδει την ατυχή κατάληξη της ζωής του/τον θάνατό του στα δεκατρία λαμπιόνια του πολυελαίου, αριθμό που στη λαϊκή δοξασία θεωρείται γρουσουζίκος.
Τεκμηρίωση: «Ύστερα μουρμούρισε χαμογελώντας ειρωνικά: – Ο πολυέλαιος ... Αυτός ο άτιμος τα φταίει όλα ... Και ξεψύχησε...»
- Αισθηματίας, ανθρωπιστής, αποδεικνύει στο τέλος ότι έτρεφε αληθινά αισθήματα αγάπης για την εβραίοπούλα Σάρα, παρά τη γενική εντύπωση ότι ο ίδιος ήταν γυναικάς και εχθρός του πλατωνικού έρωτα.
Τεκμηρίωση: «– Να πεις της Σάρας πως αν εγύριζα, θα την παντρευόμουν... Πως όπως αυτή μ' επερίμενε τόσα χρόνια, έτσι κι εγώ θα την περιμένω εκεί ... Εκεί που πάω...»

β) Να αναφέρετε τον αφηγηματικό τρόπο που κυριαρχεί στο πιο πάνω απόσπασμα και να εξηγήσετε τη λειτουργία του.

(μονάδες 3)

Ενδεικτική απάντηση:

Κυρίαρχος αφηγηματικός τρόπος: Διάλογος

Αιτιολόγηση της συγκεκριμένης αφηγηματικής επιλογής του Μ. Καραγάτση:

Ο συγγραφέας, αξιοποιώντας τον συγκεκριμένο αφηγηματικό τρόπο:

- Αυξάνει τη δραματική ένταση, καθώς οι τελευταίες στιγμές του Σάββα Ρεΐζη βιώνονται εντονότερα από τους αναγνώστες.
- Προσδίδει αμεσότητα, ζωντάνια, παραστατικότητα/θεατρικότητα στο διήγημα, καθώς η σκηνή φαίνεται να εκτυλίσσεται μπροστά στα μάτια των αναγνωστών.
- Δίνει την ευκαιρία να σκιαγραφηθεί το ήθος/ο χαρακτήρας του Σάββα Ρεΐζη, καθώς τα πρόσωπα, οι συνθήκες και ο χώρος ζωντανεύουν μέσα από τον διάλογο.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΛΥΣΕΩΝ